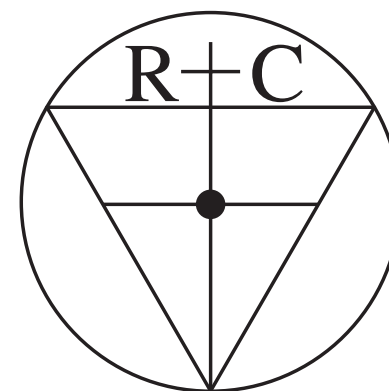

MANIFEST

Positio Fraternitatis Rosae Crucis

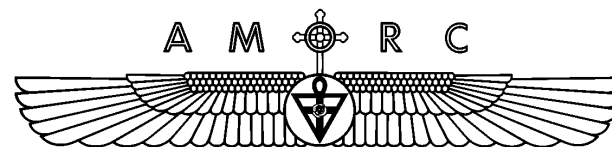

Salutem Punctis Trianguli!

V tomto prvním roce třetího tisíciletí, před zrakem Boha všech bytostí a všeho života, my, zástupci Nejvyšší rady rosekruciánského bratrstva, jsme usoudili, že nadešel čas zažehnout čtvrtou pochodeň R+C, abychom osvětlili náš názor na současný stav lidstva, a abychom vynesli na světlo hrozby, jimž lidstvo musí čelit, stejně tak jako naděje, jež v ně skládáme.

Nechť se tak stane!

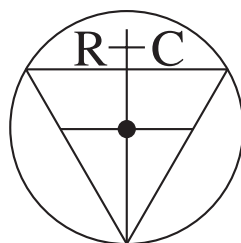
*Ad Rosam per Crucem
Ad Crucem per Rosam*

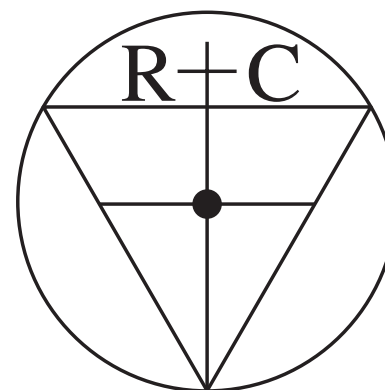
Antiquus Mysticusque Ordo Rosae Crucis

MANIFEST

Opatřeno pečetí dne 20. března 2001

rosekruciánského roku 3354

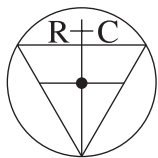

Positio
Fraternitatis Rosae Crucis

Nezáleží na politickém smýšlení či náboženském přesvědčení člověka. Čas lidi nerozděluje, nýbrž spojuje: spojení rozdílů pro společné dobro. Naše bratrstvo má ve svých řadách křesťany, židy, muslimy, buddhisty, hinduisty, animisty a dokonce i agnostiky. Sdružuje také lidi všech společenských vrstev a klasických politických proudů. Muži i ženy jsou si zde naprosto rovni a každý z členů má stejná privilegia. Tato jednota v různosti tvoří sílu našeho ideálu a našeho egregoru. Je to proto, že vlastnost, jíž si nejvíce vážíme, je tolerance, tedy právo na odlišnost. To z nás ovšem ještě nečiní mudrce, neboť moudrost zahrnuje ještě mnoho dalších dobrých vlastností. Považujeme se spíše za filosofy, tedy doslova za lidi „milující moudrost“.

Dříve, než toto „Positio“ opatříme pečeti a dáme mu tak značku našeho bratrstva, rádi bychom je uzavřeli invokací, která vyjadřuje to, co by se dalo nazvat „Rosekruciánská utopie“ v platónském smyslu slova. Apelujeme na dobrou vůli všech a každého, aby se tato utopie stala jednoho dne skutečností pro nejvyšší dobro lidstva. Možná, že tento den nikdy nepřijde, ale když se všichni lidé budou snažit v to věřit a budou se podle toho chovat, může se svět stát lepším...

Prolog

Milý čtenáři,

protože se na vás nemůžeme obrátit přímo, činíme tak prostřednictvím tohoto Manifestu. Doufáme, že se s ním seznámíte bez předsudků a že vás přiměje přinejmenším k zamyšlení. Nechceme vás přesvědčovat o správnosti této brožury s titulem „Positio“, chceme se s vámi o ni jen svobodně podělit. Samozřejmě doufáme, že ve vaší duši nalezne příznivou odezvu. V opačném případě budeme jen apelovat na vaši toleranci.

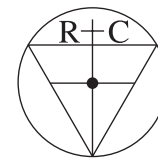

Roku 1623 vylepili rosekruciáni po pařížských zdech tajemné a vzrušující plakáty. Stálo na nich:

„My, zástupci kolegia Růže a Kříže, viditelní i neviditelní, pobýváme v tomto městě z milosrdenství Nejvyššího, k němuž se obrací srdce spravedlivých. Ukazujeme a učíme, jak bez knih a proslulosti mluvit jazyky všech zemí, kde chceme být, abychom vyvedli lidi, své bližní, ze smrtelného omylu.

Zatouží-li nás někdo spatřit jen ze zvědavosti, nikdy se s námi nespojí, avšak je-li veden skutečnou touhou zapsat se na seznam našeho Bratrstva, ukážeme mu my, kteří umíme posoudit záměry, pravdu svých slibů; nemusíme uvádět místo svého pobytu v tomto městě, protože myšlenky a skutečná vůle čtenáře povedou k tomu, že on pozná nás a my jeho.“

O několik let dříve se již rosekruciáni proslavili vydáním tří Manifestů: „Fama Fraternitatis“, „Confessio Fraternitatis“ a „Chymická svatba Christiana Rosenkreuze“, které vyšly v letech 1614, 1615 a 1616. Tyto tři Manifesty ve své době vyvolaly

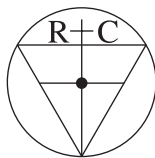

ku — ne samozřejmě za svou existenci, ale za důvod své existence. Čím by totiž vesmír byl, kdyby na něj nemohly hledět lidské oči, kdyby ho lidské vědomí nemohlo obejmout, kdyby se v něm lidská duše nemohla zrcadlit? Vesmír a člověk ve skutečnosti potřebují jeden druhého, aby se poznali, jak říká slavné rčení: „Poznej sebe sama a poznáš vesmír a bohy.“

Nesmíte se ovšem domnívat, že naše pojetí Stvoření je antropocentrické. Nestavíme člověka do středu božího plánu. Řekněme spíše, že soustřeďujeme svůj zájem na lidstvo. Jeho přítomnost na Zemi podle nás není náhodná. Je důsledkem jistého záměru, pocházejícího od oné vesmírné Inteligence, kterou shodně nazýváme „Bůh“. Je-li však Bůh svou transcendencí nepochopitelný a nesrozumitelný, neplatí to o zákonech, jejichž prostřednictvím se v procesu Stvoření projevuje. Jak jsme již řekli, člověk má schopnost, ne-li přímo povinnost, studovat tyto zákony a aplikovat je pro své vlastní duchovní i hmotné blaho. Domníváme se dokonce, že v tomto studiu a využití spočívá nejen jeho smysl života, ale i jeho štěstí.

Vztahy člověka k vesmíru nastolují také otázku, zda život existuje i jinde než na Zemi. Jsme o tom přesvědčeni. Protože vesmír má asi sto miliard galaxií a každá galaxie asi sto miliard hvězd, existují pravděpodobně miliardy slunečních soustav, jako je ta naše. Domnívat se tedy, že naše planeta je jediná obydlená, nám připadá příliš omezené a zavánějící egocentrismem. Mezi formami života na jiných planetách jsou pravděpodobně některé vyvinutější než ta na Zemi, jiné méně vyvinuté. Ale všechny jsou součástí téhož božího plánu a účastní se kosmické evoluce. Pokud jde o to, zda jsou mimozemšťané schopni navázat kontakt s naším lidstvem, myslíme si, že

ano, ale nijak to neočekáváme. Máme jiné priority. Den, kdy tento kontakt nastane, bude ovšem událostí, jaká nemá obdoby. Dějiny člověka se potom spojí s dějinami vesmírného života...

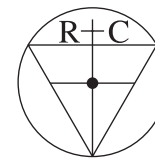

špatných podmínkách; společnost prodělávala obrovské změny, ale chyběly jí záchytné body pro to, aby se mohla rozvíjet pro všeobecné blaho...

Historie se opakuje a pravidelně se objevují tytéž události, jen ve stále širším měřítku. Čtyři sta let po vydání těchto prvních tří Manifestů tak vidíme, že celý svět a zejména Evropa prochází právě existenciální krizí, jaká nemá obdoby, a to ve všech oblastech — politické, hospodářské, vědecké, technologické, náboženské, morální, umělecké atd. Naše planeta, tedy rámeček našeho života a vývoje, je navíc vážně ohrožena, což vysvětluje význam vzniku poměrně nové vědy — ekologie. Je jisté, že současnému lidstvu se nedaří dobře. Proto my, věrní naší Tradici a Ideálu, rosekručníci dnešní doby, považujeme za užitečné vydat o tom svědectví v tomto „Positio“.

„Positio Fraternitatis Rosae Crucis“ není eschatologickým esejem. Není v žádném případě apokalyptickou vizí. Jak jsme již řekli, chceme v ní vyjádřit svůj názor na stav současného světa a zdůraznit to, co považujeme za rozhodující pro jeho další vývoj. Jak to již učinili naši bratři v minulosti, chceme povolat lidi k většímu humanismu a duchovnímu přístupu, neboť jsme přesvědčeni o tom, že individualismus a materialismus, které ovládají dnešní společnost, lidem nemohou přinést štěstí, jež právem hledají. „Positio“, které držíte v ruce, se některým lidem jistě bude zdát alarmující, ale „není horší hluchý než ten, kdo nechce naslouchat, a horší slepý než ten, kdo nechce vidět.“

Soudobé lidstvo je ztrápené a zmatené. Značný pokrok, kterého dosáhlo po hmotné stránce, mu nepřinesl opravdové štěstí a nemožňuje mu klidně hledět do budoucnosti: války, hladomory, epidemie, ekologické katastrofy, společenské krize, porušování základních svobod, tolik pohrom, jež popírají naději, se kterou člověk pohlíží na svou budoucnost. Proto se se svým poselstvím obracíme na každého, kdo je chce slyšet. Navazuje na to, jež vyjád-

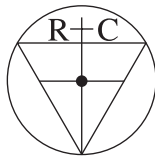

se stal jejím příjemcem: nelze už dnes hovořit o „přírodě samotné“. Příroda bude tím, čím ji člověk bude chtít mít.

Jednou z charakteristik současnosti je její obrovská spotřeba energie. Tento jev sám o sobě by nebyl tak znepokojivý, kdyby ho lidé řešili inteligentně. Vidíme však, že přírodní zdroje jsou využívány nadměrně a postupně se vyčerpávají (uhlí, plyn, ropa). Kromě toho některé zdroje energie (atomové elektrárny) představují závažné nebezpečí, jež je těžké zvládnout. Všimněme si také, že navzdory nedávným pokusům o dosažení jisté dohody nebyla dosud přijata žádná opatření proti některým hrozbám, jako jsou emise skleníkových plynů, rozšiřování pouští a ubývání pralesů, znečištění oceánů apod., protože k tomu chybí vůle. Kromě toho, že tyto škodlivé vlivy představují pro lidstvo vážnou hrozbu, jsou také výrazem nezralosti člověka, jak po stránce individuální, tak kolektivní. Ať se na toto téma říká cokoli, myslíme si, že současné klimatické nepravidelnosti se spoustou záplav, bouří apod. jsou jen důsledkem toho, čeho se na naší planetě člověk už příliš dlouho dopouští.

Nebude trvat dlouho a zcela jistě budeme muset řešit další závažný problém — totiž problém vody. Voda je nezbytným prvkem pro udržení a rozvoj života. Všechny živé bytosti ji tak či onak potřebují. Ani člověk není výjimkou, neboť jeho tělo obsahuje 70 % vody. Přibližně pro každého šestého obyvatele naší planety je však přístup ke sladké vodě dnes velmi obtížný a dříve než za padesát let to už bude každý čtvrtý, protože světová populace narůstá a vodní toky jsou čím dál více znečištěny. Odborníci se dnes shodují na tom, že „bílé zlato“ bude brzy, daleko více než „černé zlato“, zásadním problémem tohoto století, a to se všemi riziky konfliktu, která s ním souvisejí. Proto by si lidé na celém světě měli tento problém uvědomit.

Znečištění vzduchu s sebou také nese závažné nebezpečí pro život obecně a pro člověka obzvlášť. Průmysl, topení a doprava postupně ničí kvalitu vzduchu

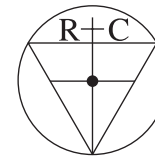

Člověk se vyvíjí v čase, jako ostatně vše, co ho obklopuje, stejně jako celý vesmír. To je charakteristika všeho, co ve viditelném světě existuje. Domníváme se však, že vývoj člověka se netýká jen hmotných aspektů jeho života, neboť jsme přesvědčeni, že člověk má i duši, tedy duchovní rozměr. To ona činí z člověka vědomou bytost, schopnou přemýšlet o svém původu a osudu. Proto považujeme vývoj lidstva za cíl, duchovno za prostředek a čas za vývojový faktor.

Historii nelze pochopit ani tak podle událostí, které ji tvoří nebo které tvoří ona, jako spíše podle vztahů, které tyto události vzájemně propojují. Dějiny mají navíc svůj smysl, což dnes většina historiků uznává. Abychom je tedy pochopili, je třeba vzít v úvahu události nejen jako jednotlivé prvky, ale hlavně jako součásti jistého celku. Domníváme se, že každá událost je skutečně historická teprve ve vztahu k celku, k němuž náleží. Oddělovat události od celku nebo z tohoto oddělování vyvozovat jakousi morálku Dějin, by bylo intelektuálním barbarstvím. Existují tak blízké vztahy, souhry, shody okolností či koexistence, které nejsou v žádném případě náhodné.

Jak jsme již řekli v úvodu, nacházíme jistou podobnost mezi situací současného světa a situací v Evropě v XVII. století. To, co někteří nazývají již „postmodernou“, přineslo v mnoha oblastech srovnatelné následky a bohužel způsobilo jistý úpadek lidstva. Domníváme se však, že tento úpadek je pouze přechodný a že povede k regeneraci jednotlivců i celku, avšak jen pod podmínkou, že lidé dají své budoucnosti humanistický a duchovní směr. Neučiní-li tak, vystaví se ještě vážnějším problémům, než jsou ty dnešní.

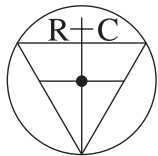
Z hlediska naší ontologie jsme přesvědčeni o tom, že člověk je nejvyvinutější stvoření ze všech, která na

Velmi alarmující je také nebývalé rozšíření násilí. Násilí samozřejmě existovalo vždy, ale dnes se stále více rozmáhá v chování každého člověka. Co je ještě horší, projevuje se čím dál dříve. Dnes, na počátku XXI. století, zabije jedno dítě druhé, aniž by ho to nějak výrazně vyvedlo z míry. K tomuto skutečnému násilí se přidružuje násilí fiktivní, jež zaplavilo plátna kin a televizní obrazovky. První z nich inspiruje to druhé a druhé živí to první, čímž vzniká bludný kruh, který je nejvyšší čas rozetnout. Je pravda, že násilí má nespočetné příčiny (bída ve společnosti, rozpad rodiny, touha po pomstě, potřeba ovládat druhé, pocit křivdy apod.), avšak jeho nejvýraznějším faktorem je jen násilí samo o sobě. Je více než jasné, že tato násilnická kultura je škodlivá a nemůže být konstruktivní, tím spíše, že poprvé ve známé historii má lidstvo v rukou prostředky k sebezničení v měřítku celé planety.

Paradoxem moderní doby je, že v době tak rozvinuté komunikace lidé už téměř nekomunikují. Členové jedné rodiny spolu už nehovoří, protože je plně zaměstnává poslech rádia, televize nebo surfování po Internetu. Totéž platí o širších formách komunikace: telekomunikace nahrazují komunikaci v pravém slova smyslu. Uvrhují tak člověka do stále větší samoty a posilují individualismus, o němž jsme již hovořili. Abyste nám dobře rozuměli: individualismus jako přirozené právo člověka na samostatný a odpovědný život nepovažujeme v žádném případě za špatný, naopak. Obzvláště vážné nám však připadá to, že se stává životním stylem založeným na negaci druhých, neboť tak napomáhá rozpadu rodinného prostředí i společenských vazeb.

Ač se to zdá být rozporné, domníváme se, že současný nedostatek komunikace mezi našimi spoluobčany plyne zčásti i z nadbytku informací. Nechceme samozřejmě zpochybňovat úlohu informovat a právo být informován, neboť obojí je základem každé skutečné demokracie. Připadá nám však, že informací je najednou příliš a že nás doslova zaplavily, a to až do té míry, že vedly k vytvoření svého

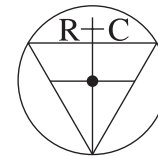

Dříve či později dovedou životní zvraty člověka k tomu, že si bude klást otázku po smyslu své existence na Zemi. Takové hledání smyslu je přirozené, neboť je nedílnou součástí lidské duše a základem jejího vývoje. Události, které tvoří dějiny, se také nedají vysvětlit jen tím, že se prostě staly; mají svůj důvod, který stojí mimo ně. Domníváme se, že tento důvod lze sám o sobě zahrnout do duchovního procesu, který vede člověka k tomu, aby se tázal po tajemstvích života, z čehož také vyplyne to, že se dříve či později začne zabývat mystikou a „hledáním Pravdy“. Toto hledání je přirozené a člověk je hnán k naději a optimismu výslovným příkazem své božské podstaty a biologickým instinktem přežití. Touha po transcendenci je tedy životní potřebou lidského druhu.

Pokud jde o politiku, ta by se podle nás měla celá obměnit. Z největších proudů XX. století přivedly například marxismus–leninismus či národní socialismus, směry postavené na údajně definitivních sociálních postulátech, lidstvo k rozumovému úpadku a následně až k barbarství. Determinismus spojený s těmito dvěma totalitními myšlenkovými proudy stojí v příkrém rozporu s právem člověka na sebeurčení a tedy i s jeho právem na svobodu, v souvislosti s nimi se psaly ty nejčernější stránky dějin. Historie je také oba — doufejme, že navždy — odsoudila. Ať si o tom myslíme cokoli, politické systémy založené na monologu, tedy na jednostranném myšlení, často člověku nutí jistou „doktrínu blaha“, která by ho měla osvobodit od jeho nedokonalého údělu a povznést ho do jakéhosi „rajského“ stavu. Většina z těchto proudů navíc od občana nechce, aby přemýšlel, nýbrž aby věřil, čímž nabývají podobu „světských náboženství“.

Naopak myšlenkové proudy, jako je rosekruciánství, nejsou monology, nýbrž dialogy, a jsou pluralit-

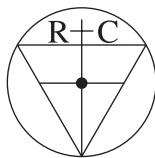
možřejmě znamená, že je oni sami mají nebo jsou si alespoň vědomi toho, že je třeba je získat.

Jistě víte, že rosekruciáni v minulosti praktikovali materiální alchymii, která spočívala v přeměně obecných kovů, především cínu a olova, na zlato. Co se však ví méně, je, že se věnovali také alchymii duchovní. My, dnešní rosekruciáni, upřednostňujeme tuto alchymii, protože právě ji dnešní svět potřebuje více než kdy předtím. Tato forma alchymie spočívá v tom, že každá lidská bytost by měla umět přeměnit své nedostatky v kvality opačné, aby získala dobré vlastnosti, o nichž jsme zde hovořili. Právě tyto dobré vlastnosti totiž činí člověka člověkem, neboť člověk je hoden svého jména jen tehdy, když je vyjadřuje ve všem, co říká, myslí a dělá. Kdyby se všichni lidé bez ohledu na své náboženské vyznání, politické či jiné přesvědčení, snažili tyto dobré vlastnosti získat, byl by svět lepším. Tak se tedy lidstvo může a musí regenerovat, ale k tomu je třeba, aby se regeneroval každý člověk zvlášť, a to především po stránce morální.

Pokud jde o umění, domníváme se, že v minulých staletích, a především v posledních několika desetiletích, bylo ovlivněno hnutím jisté intelektualizace, jež ho přivedla ke stále větší abstrakci. Tento proces rozštěpil umění na dva protichůdné proudy: umění elitní a umění lidové. Elitní umění se vyjadřuje právě prostřednictvím abstrakce a rozumějí mu často jen ti, kteří si říkají nebo kterým se říká zasvěcení. Lidové umění je přirozenou reakcí na tuto tendenci a snaží se

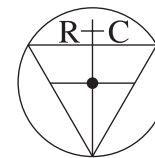
výrazněji vyjádřit konkrétno, a to někdy i příliš figurativně. Ať se to však zdá jakkoli paradoxní, oba směry se stále hlouběji noří do hmoty, a to až do té míry, že platí, že protiklady se nakonec scházejí. Tak se umění stalo strukturálně i ideologicky materialistic-

Tyto hodnoty jsou nerozlučně spjaty se současným ekonomickým systémem a pomáhají mu dosáhnout výsledků, k nimž směřuje. Tyto výsledky jsou bohužel silně materialistické, protože jsou založeny na zisku a obohacení. Tak jsme dospěli k tomu, že člověk slouží ekonomii, namísto aby ekonomie sloužila člověku.

Dnes jsou všechny národy podřízeny jediné světové ekonomii, kterou můžeme nazvat „totalitní“. Tato hospodářská totalita neodpovídá těm nejzákladnějším potřebám stovek miliónů lidí, zatímco měnové masy nebyly ve světovém měřítku ještě nikdy tak obrovské. Znamená to, že bohatství vyprodukované lidmi slouží vždy jen menšině, což považujeme za politováníhodné. Můžeme jen konstatovat, že mezi těmi nejbohatšími a těmi nejchudšími zeměmi se pouze prohlubuje propastný rozdíl. V každé zemi pak takový rozdíl můžeme pozorovat mezi nejbohatšími a nejchudšími vrstvami. Domníváme se, že je tomu tak proto, že se ekonomie stala příliš spekulativní a že živí trh a zájmy, které jsou daleko spíše virtuální, než reálné.

Je jasné, že ekonomie bude svou úlohu plnit jen tehdy, když bude postavena do služby celého lidstva. To znamená až tehdy, když si člověk uvědomí skutečnou hodnotu peněz jako směnného prostředku a energie určené k tomu, aby každý mohl získat to, co po materiální stránce potřebuje ke šťastnému životu. V tomto směru jsme přesvědčeni, že člověk není předurčen k tomu, aby byl chudý a ještě méně aby trpěl, nýbrž naopak k tomu, aby měl vše, co může přispět k jeho blahu, aby mohl v klidu povznášet svou duši k nejvyšším rovinám vědomí. Ekonomie by tedy měla být využívána tak, aby už nebylo chudých a aby všichni lidé žili v dobrých materiálních podmínkách, protože to je základní předpoklad lidské důstojnosti. Chudoba není osud; není to ani důsledek nějakého božího rozhodnutí. Pramení většinou ze sobectví lidí. Doufáme tedy, že přijde den, kdy hospodářství bude založeno na sdílení a bude respektovat obecné blaho. Zdroje zde na Zemi však nejsou nevyčerpatelné a nemohou

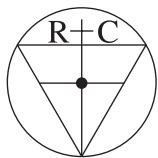

člověk tak automaticky nepřijímá náboženská dogmata. Věřící si osvojili jistý kritický smysl vůči náboženským otázkám a síla jejich přesvědčení se stále více řídí sebehodnocením. Tam, kde potřeba duchovna kdysi vytvořila několik náboženství, jež se dále stromovitě větvila (jako strom dobře zakořeněný ve společensko–kulturní živné půdě, kterou ostatně dále obohacovala), nabírá dnes tato potřeba formu oddenků mnoha nejrůznějších keřů. Což však Duch nevine tam, kam On sám chce?

Tak se dnes objevují na okraji i uprostřed velkých náboženství příbuzné skupiny, myšlenkové komunity, v nichž jsou nejrůznější učení spíše nabízena než vnucována a dobrovolně přijímána. Tyto komunity, skupiny či hnutí vyznávají vnitřní hodnoty a fakt, že je jich stále více, jen dokazuje rozrůznění duchovních cest. Domníváme se, že tato různorodost je způsobena tím, že velká náboženství, která jako taková respektujeme, už nemají monopol na víru. Je to proto, že čím dál méně odpovídají na otázky, jež si člověk klade, a už ho po vnitřní stránce neuspokojují. Je to snad tím, že se vzdálila duchovním hodnotám. Ty se, třebaže jsou ve své podstatě neměnné, neustále snaží projevovat prostředky čím dál lépe přizpůsobenými vývoji lidstva.

Přežití velkých náboženství závisí více než kdy předtím na schopnosti vzdát se těch nejdogmatictějších přesvědčení, která si v průběhu staletí osvojila, a to jak po stránce morální, tak po stránce svého učení. Aby přetrvala, musí se nutně přizpůsobit společnosti. Pokud nebudou brát ohled ani na vývoj vědomí, ani na pokrok vědy, odsuzují se dříve či později k zániku, před nímž ještě stačí rozpoutat další etnicko–společensko–náboženské konflikty. Jsme však přesvědčeni, že jejich zánik je neodvratný a že pod vlivem rozšiřování obzorů lidského vědomí vznikne universální náboženství, které

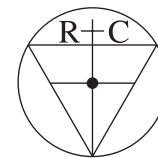
v sobě spojí to nejlepší, co mohla všechna dnešní náboženství nabídnout pro regeneraci lidstva. Kromě toho se domníváme, že touha poznávat boží zákony, tedy přírodní, vesmírné a duchovní zákony, dříve či

žena na mechanistickém pojetí vesmíru, přírody i člověka a má své vlastní krédo „Věřit jen tomu, co vidí,“ a své vlastní dogma, totiž že „Neexistuje pravda mimo vědu.“ Můžeme si však všimnout, že výzkum, který provádí nad oním „jak“, ji stále častěji přivádí i k otázkám nad „proč“, takže si postupně uvědomuje i své hranice a začíná se v tomto směru blížit mystice. Někteří vědci — je jich sice ještě málo, ale již existují — dokonce dospěli až k tomu, že berou existenci Boha jako fakt. Ve starověku byly věda a mystika silně provázány, takže vědci byli mystiky a naopak. Právě spojení těchto dvou cest poznání bude třeba v příštích desetiletích dosáhnout.

Začínáme pocítovat nutnost znovu se zamyslet nad otázkou vědní. Jaký je například skutečný smysl úspěšného opakování pokusu? Musí být tvrzení, které se nepodaří potvrdit ve všech případech, nutně nepravdivé? Považujeme za krajně naléhavé vymanit se už konečně z rozumového dualismu, který zavedlo XVII. století, neboť právě v tom spočívá skutečné poznání. Stejně tak to, že nelze prokázat existenci Boha, ještě nestačí k tomu, abychom mohli tvrdit, že neexistuje. Pravda může mít mnoho tváří; obhajovat jen jedinou z nich ve jménu racionality je urážkou rozumu. Ostatně, dá se s určitostí mluvit o racionálnu a iracionálnu? Je věda, která věří na náhodu, racionální? Připadá nám mnohem iracionálnější tomu věřit než nevěřit. V tomto ohledu musíme říci, že naše bratrstvo bylo vždy proti obecnému pojetí náhody, kterou považuje za zjednodušující řešení a uhýbání před realitou. Vidíme v ní, jak řekl Albert Einstein: „Cestu, kterou se Bůh ubírá, když chce zůstat v anonymitě.“

Rozvoj vědy také přináší nové problémy po stránce etické a metafyzické. Je nesporné, že výzkum v oblasti genetiky umožňuje velký pokrok v léčbě dříve nevléčitelných nemocí, avšak tento pokrok také otevřel cestu k nejrůznějším manipulacím umožňujícím například vytváření nových bytostí pomocí klonování. Takovéto tvoření nových bytostí musí vést ke genetickému ochuzení lidského

Rosekruciánská utopie

Bože všech lidí, Bože všeho života,

V lidstvu, o němž sníme:

Politici jsou hluboce humanističtí a konají vše pro obecné blaho,

Ekonomové spravují finance států s rozvahou a v zájmu všech,

Vědci jsou zaměřeni duchovně a hledají inspiraci v Knize přírody,

Umělci jsou inspirováni a ve svých dílech vyjadřují krásu a čistotu
božího plánu,

Lékaři pracují s láskou k bližním a léčí také duše, nejen těla,

Není už bída ani utrpení, protože každý má, co potřebuje ke
šťastnému životu,

Práce není pro lidi povinností, nýbrž zdrojem rozvoje a blaha,

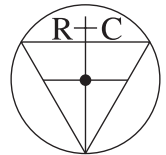
Příroda je považována za nejkrásnější z chrámů a zvířata za naše
bratry ve vývoji,

Existuje světová vláda vytvořená ze zástupců všech národů, která
vládne ku prospěchu celého lidstva,

Spiritualita je ideál a způsob života, který pramení z universálního
náboženství, založeného spíše na poznání božských zákonů
než na víře v Boha,

Mezilidské vztahy jsou založeny na lásce, přátelství a bratrství,
takže celý svět žije v míru a v harmonii.

Nechť se tak stane!

Epilog

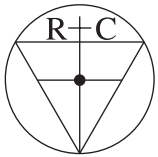
bouřlivé reakce nejen v intelektuálním prostředí, ale i v politických a náboženských kruzích. V letech 1614–1620 bylo vydáno na čtyři sta nejrůznějších pamfletů, rukopisů a knih, z nichž některé na ně pěly chválu, jiné je odsuzovaly. Jejich vydání však bylo v každém případě významnou historickou událostí, zejména ve světě esoteriky.

„*Fama Fraternalitatis*“ se obrací k politickým a náboženským činitelům, ale i k vědcům své doby. Vyjadřuje se spíše negativně o celkové situaci v Evropě a odhaluje při tom existenci Řádu Růže a Kříže prostřednictvím alegorické historie Christiana Rosenkreuze (1378–1484) od jeho putování světem předtím, než založil rosekruciánské bratrstvo, až do objevení jeho hrobu. Tento Manifest již vyzývá k jisté „Universální reformě“.

„*Confessio Fraternalitatis*“ doplňuje první Manifest jednak tím, že zdůrazňuje nutnost regenerace člověka a celé společnosti, a jednak tím, že říká, že bratrstvo Růže a Kříže má svou filosofii, která tuto regeneraci umožní. Obrací se tak především na vědce, kteří chtějí pro řád pracovat a přispět tak ke štěstí lidstva. Prorocký ráz tohoto textu učence své doby velmi zaujal.

„*Chymická svatba Christiana Rosenkreuze*“ je psána odlišným stylem než oba předchozí manifesty a vypráví o iniciační pouti představující hledání Osvícení. Tato sedmidenní pouť se z velké části odehrává v tajemném hradě, kde se má slavit svatba krále s královnou. V symbolické řeči vypráví „Chymická svatba“ o duchovní cestě, jež vede každého zasvěceného ke spojení jeho duše (nevěsty) s Bohem (ženichem).

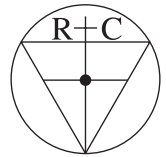
Jak zdůrazňují dnešní historikové, myslitelé a filosofové, nebylo vydání těchto tří Manifestů náhodné ani nevhodné. Došlo k němu v době, kdy Evropa procházela velkou existenciální krizí: byla politicky rozdělena a zmítána střety ekonomických zájmů; náboženské války rozsávaly neštěstí a bídu až do rodin; věda se rozvíjela a začínala se již materialisticky orientovat; většina lidí žila ve velmi

Milý čtenáři,

toto jsme vám tedy chtěli říci v tomto Manifestu. Zdál se vám možná alarmující. Přesto si buďte jisti, že z podstaty celé naší filosofie jsme spíše idealisty a optimisty, neboť máme důvěru v člověka a v jeho osud. Zamyslíme-li se nad tím, co vytvořil nejužitečnějšího a nejkrásnějšího v oblasti vědy, techniky, architektury, umění, literatury apod., a zamyslíme-li se nad tím, jak vznešené pocity je schopen zažívat a vyjádřit, jako je úžas, soucit, láska atd., nemůžeme pochybovat o tom, že má v sobě něco božského a že je schopen překonat sám sebe, aby konal dobro. Domníváme se, i když to možná bude vypadat utopisticky, že člověk má schopnost učinit ze Země oázu míru, harmonie a bratrství. Záleží to jen na něm.

Situace, v níž se dnešní svět nachází, není beznadějná, ale je třeba s ní začít něco dělat. Co nás zajímá nejvíce, není ani tak stav lidstva jako spíše stav naší planety. Domníváme se totiž, že čas pro duchovní vývoj člověka ještě nevypršel, neboť jeho duše je nesmrtelná a má celou věčnost na to, aby tento vývoj dovedla do zdárného konce. Zato Země je v blízké době skutečně ohrožena, alespoň jako rámec života pro lidský druh. Její čas je tedy téměř u konce a domníváme se, že její záchrana je zásadním úkolem pro XXI. století. Jí by se měla věnovat politika, ekonomie, věda, technika a vůbec všechny oblasti lidské činnosti. Je skutečně tak těžké pochopit, že lidstvo může nalézt štěstí jen v harmonii s přírodními a tedy i božskými zákony? Je tak nerozumné připustit, že má prostředky k tomu, aby se ve vlastním zájmu zušlechtilo? V každém případě pokud bude lidstvo setrvávat v současném materialismu, vyplní se ty nejčernější předpovědi a nikdo nebude ušetřen.

řili rosekruciáni XVII. století v prvních třech Manifestech, ale abyste mu byli schopni porozumět, je třeba číst velkou knihu Dějin realistiky a s jasnou hlavou pohlížet na Lidstvo jako na stavbu, sestávající z mužů a žen, kteří procházejí vývojem.

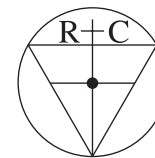
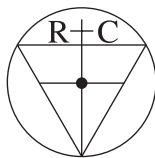

a znečišťují atmosféru, čímž ohrožují zdraví lidí. Nejvíce postiženy jsou oblasti měst a pravděpodobnost rozšíření znečištění se zvyšuje, jak se města rozrůstají. Hypertrofie měst je tedy nezanedbatelným nebezpečím pro společenskou rovnováhu. O rozšiřování měst se ve své době dobře vyjádřil Platón, na něhož jsme se již dnes odvolávali: „Město se může rozvíjet do té doby, dokud si zachovává svou jednotu, ne déle.“ Gigantičnost nesvědčí humanismu ve smyslu, který jsme mu dali. Nese s sebou nutně rozpory uprostřed velkých měst a způsobuje bídu a ztrátu bezpečí.

Chování člověka ke zvířatům je také součástí jeho vztahu k přírodě. Měl by je mít rád a respektovat je. Všichni patříme do jednoho životního řetězce, jak se projevuje na Zemi, a všichni jsme prvky vývoje. Zvířata jsou také nástrojem božské Duše a podílejí se na božím plánu. Můžeme dokonce říci, že ta nejvyvinutější z nich jsou vznikajícími lidmi. Ze všech těchto důvodů považujeme podmínky, v nichž mnohá zvířata žijí a jsou porážena, za nedůstojné. Vivisekci považujeme za barbarský čin. Domníváme se totiž, že bratrství by mělo zahrnovat všechny živé bytosti, které jsou na světě. Sdílíme v tomto směru názor, který vyslovil Pýthagoras: „Dokud budou lidé bez milosti hubit živé bytosti nižších říší, nedočkají se ani zdraví, ani míru. Dokud budou zabíjet zvířata, budou vraždit i sebe navzájem. Kdo seje smrt a bolest, nemůže sklídit radost a lásku.“

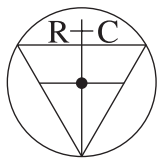
Pokud jde o vztah člověka k vesmíru, ten je podle nás založen na vzájemné závislosti. Člověk je dítětem Země a Země je dítětem vesmíru, člověk je tedy dítětem vesmíru. Atomy tvořící lidské tělo pocházejí z přírody a nacházejí se i na samých hranicích vesmíru, což astrofyzikové vyjadřují tak, že „člověk je dítětem hvězd“. Je-li však člověk závislý na vesmíru, vděčí také vesmír za mnohé člově-

Zemi žijí, i když se často chová na svou pozici nedůstojně. V tomto privilegovaném postavení se nachází proto, že má vědomí sebe sama a svobodnou vůli. Je tedy schopen myslet a orientovat svůj život podle svých rozhodnutí. Věříme také, že každá lidská bytost je základní buňkou velkého celku, kterým je samo lidstvo. Podle tohoto principu spočívá naše pojetí humanismu v tom, že by všichni lidé měli mít stejná práva, těšit se stejné úctě a svobodě, a to bez ohledu na to, v jaké zemi se narodili a v jaké zemi žijí.

Naše pojetí spirituality je založeno jednak na přesvědčení, že Bůh existuje jako absolutní Inteligence, která stvořila vesmír a vše, co obsahuje, a jednak na jistotě, že člověk má duši, která od Boha pochází. Nebo ještě lépe, domníváme se, že Bůh se projevuje ve všem Stvoření prostřednictvím zákonů, které by měl člověk studovat, pochopit a respektovat, aby mohl být šťastný. Domníváme se totiž, že lidstvo se vyvíjí směrem k pochopení Božské úrovně a že je předurčeno k tomu, aby na Zemi vytvořilo ideální Společnost. Tento duchovní humanismus může vypadat utopický, ale jak řekl Platón ve svém spisu „Republika“: „Utopie je formou ideální společnosti. Snad není možné ji na Zemi uskutečnit, ale právě v ni by měl každý moudrý člověk vkládat své naděje.“

V tomto bouřlivém období našich dějin nám regenerace lidstva připadá možná více než kdy jindy, z důvodu převratných změn v lidském vědomí, rozvoje mezinárodních kontaktů, kulturního rozmachu, nebývalého šíření informací či propojení mnoha odvětví vědy. Domníváme se však, že tato regenerace, která musí nastat jak v individuální, tak v kolektivní rovině, může proběhnout jen v atmosféře eklektismu a jeho důsledku — tolerance. Žádná politická instituce, žádné náboženství, žádná filosofie, žádná věda nemá monopol na Pravdu. Můžeme se k ní však přiblížit, když dáme dohromady to, co mohou člověku nabídnout nejlepšího, což znamená hledání jednoty v různosti.

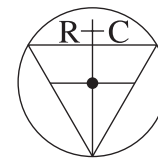

opaku — desinformací. Litujeme také, že se zaměřují především na lidské neštěstí a že tak zdůrazňují negativní aspekty lidského chování. Probouzejí tak v lidech pesimismus, smutek a beznaději; nebo ještě hůře podezřívavost, zatrpkllost a zášť. Je správné ukazovat špatnou stránku světa, ale je i v zájmu všech odhalovat také jeho lepší tvář. Svět potřebuje více než kdy předtím optimismus, naději a jednotu.

Porozumění člověka člověku by bylo velkým přínosem, ještě větším než byl rozvoj vědy a techniky ve XX. století. Proto by každá společnost měla podporovat přímé kontakty svých členů a otevřít se světu. V tomto směru hájíme myšlenku lidského bratrstva, které z každého člověka učiní světoobčana, což ovšem předpokládá ukončení veškeré diskriminace nebo útisku rasového, etnického, sociálního, náboženského, politického či jiného. Jde o to snažit se nastolit kulturu míru, založenou na integraci a spolupráci, o což se rosekručníci vždy snažili. Protože lidstvo je ve své podstatě jednotné, může dosáhnout štěstí jen tím, že se bude snažit o štěstí každého jednotlivce, který je jeho součástí, a to bez výjimky.

Pokud jde o vztah člověka k přírodě, domníváme se, že nebyl nikdy tak špatný, jako je nyní. Každý z nás vidí, že lidská činnost má čím dál škodlivější dopad na životní prostředí. Je tedy jasné, že přežití lidského druhu závisí na tom, jak budeme schopni respektovat přírodní rovnováhu. Rozvoj civilizace s sebou přinesl mnohá nebezpečí související s biologickou manipulací potravin, s nadměrným využíváním znečišťujících produktů, s nekontrolovaným hromaděním jaderného odpadu a další. Ochrana přírody a tedy i záchrana lidstva se staly otázkou celé společnosti, zatímco dříve se týkaly jen několika odborníků. Navíc se tato otázka objevuje již ve světovém měřítku. Je to o to důležitější, že pojetí přírody se změnilo a člověk

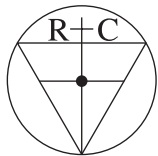

ní. Jinak řečeno, podněcují k dialogu a živějším lidským vztahům. Přípouštějí množství názorů i různost chování. Takové proudy tedy žijí z výměn názorů, vzájemného ovlivňování a dokonce i z rozporů, což totalitní ideologie přímo zakazují. Z tohoto důvodu také všechny totalitní směry vždy odmítaly rosekruciánské myšlení. Naše bratrstvo už od dob svého vzniku hlásá právo člověka na svobodné myšlenky a jejich svobodné vyjadřování. V tomto směru nejsou rosekruciáni nutně volnomyšlenkáři, ale všichni smýšlejí svobodně.

V současném světě považujeme za nejlepší formu vlády demokracii, což ovšem nevyklučuje jisté nedostatky. Protože každá skutečná demokracie je založena na svobodě názoru a projevu, najdeme v ní množství směrů, a to jak mezi vládnoucími, tak mezi občany. Tato pluralita však bohužel vede často k rozdělení a konfliktům. Proto také většina demokratických zemí prochází diferenciací a neustálými rozpory, které jsou téměř systematické. Tato politická diferenciace, točící se nejčastěji okolo většiny a opozice, nám už nepřipadá příliš v souladu s moderní společností a brzdí regeneraci lidstva. Ideální by v tomto směru bylo, kdyby si každý národ našel jednu jednotící vládu, v níž by byly zastoupeny všechny tendence a osobnosti nejlépe schopné řídit státní záležitosti. Přejeme si také, aby jednoho dne vznikla světová vláda zastupující všechny národy, jejímž zárodkem by mohla být dnešní OSN.

Pokud jde o ekonomii, ta je podle nás ve stadiu velkého rozmachu. Každý z nás vidí, že stále více ovlivňuje lidské aktivity a je stále více určující. Má dnes podobu velmi strukturované a vlivné sítě. Nadto více než kdy předtím funguje na základě předem stanovených hodnot, které se snažíme kvantitativně vyjádřit: výrobní hodnota, hranice rentability, ohodnocení zisku, délka pracovní doby atd.

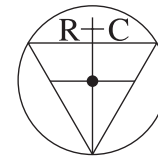

kým, stejně jako většina oblastí lidské činnosti. Vyjadřuje tak dnes spíše podněty lidského ega než duše, čehož je nám hluboce líto.

Domníváme se, že skutečně inspirované umění je schopno v lidské rovině vyjádřit krásu a čistotu roviny božské. V tomto směru není hluk hudbou; mazanice není malbou; roztloukání není sochařstvím; řádění není tancem. Nejsou-li to jen módní výstřelky, jsou to výrazové prostředky vyjadřující jisté sociologické poselství, které bychom neměli přehlížet. Mohou se nám samozřejmě líbit, ale připadá nám nevhodné nazývat je přímo „uměním“. Aby se umění mohlo podílet na regeneraci lidstva, domníváme se, že by mělo čerpat inspiraci z přírodních, universálních či spirituálních archetypů, což předpokládá, že se umělci „povznesou“ k těmto archetypům, namísto aby „upadali“ do nejčastějších stereotypů. Zároveň je také třeba, aby umění mělo estetické cíle. To jsou podle nás dvě hlavní podmínky pro to, aby umění mohlo skutečně přispívat k povznesení lidského vědomí a stalo se lidským výrazem kosmické harmonie.

Pokud jde o vztahy člověka k bližním, domníváme se, že jsou stále více zništěné a je v nich stále méně místa pro altruismus. Občas se sice projeví záchranné solidarity, ale to je jen příležitostně, když přijde nějaká katastrofa (záplavy, bouře, zemětřesení atd.). Za běžných podmínek platí v lidských vztazích „každý sám za sebe“. Tento nárůst individualismu je podle nás dalším důsledkem přehnaného materialismu, který v moderní společnosti převládá. Osamění, které z něho vyplývá, však dříve nebo později povede ke vzniku touhy a potřeby znovu navázat kontakt s druhými. Kromě toho můžeme doufat, že tato samota přivede každého člověka k tomu, aby lépe nahlédl do vlastního nitra a konečně se otevřel duchovnu.

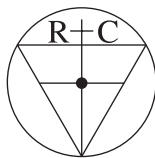
být rozdíleny donekonečna, takže bude zřejmě nutné regulovat porodnost, a to zejména v přelidněných zemích.

V otázce vědy se domníváme, že dospěla do obzvláště kritické fáze. Nelze samozřejmě popřít, že se velmi rozvinula a umožnila lidstvu uskutečnit velký pokrok. Bez ní by lidstvo bylo stále na úrovni doby kamenné. Ale tam, kde řecká civilizace vypracovala kvalitativní pojetí vědeckého výzkumu, přineslo XVII. století skutečné zeměměřené zavedením převahy pojetí kvantitativního, což vykazuje jistou souvislost s vývojem ekonomiky. Mechanismus, racionalismus, pozitivismus atd., ty všechny učinily z vědomí a hmoty dvě naprosto odlišné oblasti a zredukovaly každý jev jen na změřitelnou jednotku bez vlastní subjektivity. „Jak“ vytlačilo „proč“. Je pravda, že výzkum za posledních několik desetiletí přinesl významné objevy, ale zdá se, že vše je ovládáno finančními hledisky. Stojíme tedy nyní na vrcholu vědeckého materialismu.

Jsme otroky vědy, spíše než abychom ji podřídili své vlastní vůli. Nepatrné technologické výpadky jsou dnes schopny ohrozit ty nejvyspělejší společnosti, což dokazuje, že člověk vytvořil nerovnováhu mezi kvalitou a kvantitou, ale i mezi sebou samým a svým výtvořem. Materialistické cíle, k nimž dnes vědeckým výzkumem směřuje, nakonec ovládly jeho rozum. Zároveň ho vzdálily jeho vlastní duši a všemu, co je v něm božského. Tato nadměrná racionalizace vědy představuje pro lidstvo možná už velmi brzy reálnou hrozbu. Každá společnost, v níž hmota převládne nad vědomím, rozvíjí v člověku to, co je v jeho povaze nejméně lidské. Odsuzuje se tak sama k předčasnému zániku za často velmi tragických okolností.

Věda se do jisté míry stala náboženstvím, ale náboženstvím materialistickým, což je paradoxní. Je zalo-

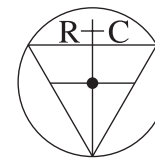

později nahradí potřebu v Boha pouze věřit. Myslíme si tedy, že víra jednoho dne ustoupí Poznání.

Pokud jde o morálku ve smyslu, jaký dáváme tomuto slovu, které se stalo značně nejednoznačným, domníváme se, že je stále častěji opomíjena. Podle nás neznámá slepé dodržování společenských, náboženských, politických či jiných pravidel (nebo přímo dogmat). Většina našich spoluobčanů však dnešní morálku takto chápe, a proto je také tolik odmítána. Podle nás je morálka spíše respekt každého člověka sama k sobě, k druhým a k prostředí, v němž žije. Úcta k sobě samému znamená žít v souladu se svými myšlenkami a nedovolit si dělat věci, které se nám nelíbí u druhých. Úcta k druhým znamená především nedělat svým bližním to, co nechceme, aby dělali oni nám, jak učili všichni moudří v minulosti. Pokud jde o úctu k prostředí, v němž žijeme, její definice je jasná: chránit přírodu a zachovat ji pro budoucí generace. Z tohoto pohledu tedy morálka znamená rovnováhu mezi právy a povinnostmi každého z nás, což je humanistický pohled, na kterém není nic moralizujícího.

Morálka, jak jsme ji zde popsali, nastoluje celý problém výchovy. Ta se dnes zdá, že poněkud upadá. Většina rodičů v tomto směru rezignovala nebo už nemají potřebné záchytné body pro správnou výchovu svých dětí. Mnozí z nich svalují vinu na učitele, aby zakryli vlastní nedostatky. Není však úkolem učitelů především vyučovat, tedy předávat vědomosti? Výchova jako taková má spíše za úkol vštěpovat občanské a etické hodnoty. V tomto směru souhlasíme s tím, co řekl Sókratés, který v ní viděl „umění probouzet ctnosti duše“, jako jsou pokora, laskavost, čest, tolerance atd. Bez ohledu na duchovní hledisko se domníváme, že právě tyto vlastnosti by rodiče a obecně všichni dospělí měli dětem vštěpovat. To sa-

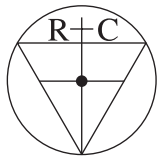

druhu a k jeho úpadku. Kromě toho využívá nutně subjektivní kritéria výběru a přináší tedy eugenická nebezpečí. Reprodukce pomocí klonování také bere v úvahu pouze tělesnou a hmotnou stránku lidské bytosti, bez ohledu na ducha a duši. Proto se domníváme, že taková genetická manipulace škodí nejen lidské důstojnosti, ale také duševní a duchovní bezúhonnosti. V tom plně souhlasíme se rčením: „Věda bez svědomí je jen troskou duše.“ Přetváření člověka člověkem zanechalo v historii jen smutné stopy. Případá nám tedy nebezpečné nechat probíhat takovéto experimenty s klonováním především lidské bytosti a všech živých bytostí obecně. Stejně obavy máme, pokud jde o manipulace s genetickým materiálem živočichů či rostlin.

V otázce technologie můžeme také konstatovat, že je ve stadiu převratných změn. Lidé se odedávna snažili vyrábět nástroje a stroje, které by jim usnadnily životní podmínky či práci. V tom nejpozitivnějším smyslu měla tato snaha za cíl následující: umožnit lidem uskutečnit věci, které nemohli dělat jen holýma rukama; ušetřit jim námahu a síly; ušetřit čas. Je také důležité, že po celá staletí, ne-li dokonce tisíciletí, byla technologie využívána jen k tomu, aby člověku pomohla v manuální práci a fyzických aktivitách, zatímco dnes pomáhá také v intelektuální práci. Kromě toho se velmi dlouho omezovala jen na mechanické procesy, jež vyžadovaly přímý zásah člověka a téměř nebo vůbec se netýkaly prostředí.

Dnes je technologie všudypřítomná a představuje jádro moderních společností, takže je téměř nepostradatelná. Její využití je rozmanité a zahrnuje postupy jak mechanické, tak elektrické, elektronické, infromatické atd. Bohužel každá mince má i svůj rub a stroje se dnes staly pro člověka nebezpečím. Přestože byly vytvořeny proto, aby mu pomohaly a ušetřily mu námahu, dnes člověka pomalu

nahrazují. Je nesporné, že postupný vývoj mechaniky s sebou přinesl jisté odlidštění společnosti, protože neustále snižuje míru lidských vztahů, tedy vztahů fyzických a přímých. K tomu se v mnoha oblastech přidávají různé formy znečištění a industrializace.

Současný problém s technologiemi je takový, že se technika rozvíjí mnohem rychleji než lidské vědomí. Domníváme se tedy, že je nutné, aby se vzdálila dnešnímu modernismu a stala se nástrojem humanismu. K tomu je nezbytné, aby se člověk znovu ocitl v centru společenského života, což znamená, jak jsme již řekli v souvislosti s otázkou ekonomie, že se stroje musí stát znovu jen nástrojem ve službě člověku a ne naopak. Taková perspektiva vyžaduje ovšem přehodnocení materialistických hodnot, kterými se řídí současná společnost. To také předpokládá, že se všichni lidé soustředí na sebe a konečně pochopí, že je třeba upřednostňovat kvalitu života a přestat závodit s časem. To je však možné jen tehdy, když se lidé znovu naučí žít v harmonii nejen s přírodou, ale také se sebou samými. Ideální by bylo, kdyby se technologie rozvíjela tak, aby osvobodila člověka od těch nejobtížnějších úkolů a zároveň mu umožnila se harmonicky rozvíjet v kontaktu s ostatními.

Pokud jde o největší náboženství, domníváme se, že se v nich dnes projevují protichůdné proudy: jeden dostředivý, druhý odstředivý. První z nich spočívá v radikálních praktikách, jaké můžeme sledovat ve formě tvrdošíjného ulpívání na starých pořádcích, mimo jiné v křesťanství, judaismu, islámu či hinduismu. Druhý z nich se projevuje jako odmítání jejich kréda a především jejich dogmat. Člověk už nechce stát na okraji systémů víry, byt by šlo o takzvaně zjevené náboženství. Chce se nacházet v centru myšlenkového proudu, který vychází z jeho vlastních zkušeností. V tomto směru už

